

4. Балаева В.И. О системе планирования психокоррекционной работы с детьми с нарушениями речи // Специальная психология. – 2007. – №1. – С.27-31.
5. Бейлинсон Л.С. Типы и причины речевых нарушений // Школьный логопед. – 2007. – № 5. – С.23-29.

References

1. Amanatova M.M. Razvytye fonematycheskykh protsessov na lohopedycheskykh zaniatyiakh : praktyka raboty s detmy, ymeiushchymy fonetyko-fonematycheskoe y obshchee nedorazvytye rechy // Lohopedyia. – 2007. – № 1. – S. 20-27.
2. Arkhypova E.F. Lohopedycheskaia rabota s detmy ranneho vozrasta: uchebnoe posobyе dlia studentov ped. vuzov. – M.: AST: Astrel, 2007. – 224 s.
3. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini //Doshkilne vykhovannia. – 1999. – № 1. – S. 6-38.
4. Balaeva V.Y. O systeme planirovaniia psikhokorektsionnoi raboty s detmy s narusheniiami rechy // Spetsyalnaia psikhohohyia. – 2007. – №1. – S.27-31.
5. Beilynson L.S. Tyry y prychny rechevykh narushenyi // Shkolnyi lohoped. – 2007. – № 5. – S.23-29.

Одержано статтю: 8.06.2018

Прийнято до друку: 22.06.2018

УДК 373.2.091

DOI:10.15330/esu.13.172-179

Олександра Лисенко,

кандидат філологічних наук, доцент,
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”
(Івано-Франківськ, Україна)

Віталія Тринчій,

магістрантка, ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”
(Івано-Франківськ, Україна)

Oleksandra Lysenko,

Candidate of philological sciences (PhD), Associate
Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian national
university (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
lysenkova@gmail.com

Vitaliia Trynchii,

student of the magistracy, Vasyl Stefanyk
Precarpathian national university
(Ivano-Frankivsk, Ukraine)
trynchii.vitaliia@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ДІТЬМИ ГРУПИ РИЗИКУ

ORGANIZATION OF CORRECTIONAL WORK IN ESTABLISHMENT OF PRESCHOOL EDUCATION WITH CHILDREN OF HIGH-RISK GROUP

Статтю призначено вивченню організації корекційної роботи, які надають в групах ризику з дітьми в ЗДО. Здійснено ґрунтовний аналіз мовленнєвого розвитку дітей 3 року життя та проаналізовано результати.

Ключові слова: Концепція дошкільного виховання, мовна компетентність, корекція мовлення засобами усної народної творчості, моторне мовлення дітей, організація дітей з мовленнєвими порушеннями.

The article is intended for studying the organization of corrective work, which are provided in risk groups with children in the lower secondary schools. The ground-based analysis of speech development of 3-year-old children was carried out and the results analyzed.

The got results in the process of experimental research of level of formed of vocal function of little people of early age enabled to take into account found out violations of development of broadcasting and develop the method of education and studies of the noted category of children in the conditions of preschool establishment, directed on a correction and development of vocal abilities and skills, activation of vocal activity.

Efficiency of method of organization korekciyno-developing the studies of children of early age with violations of vocal development were well-proven experimentally. Consequently, the results of research of the impresivnogo and expressive broadcasting for the children of early age with violations of vocal development lead to: 1) possibility and expedience of diagnostics of vocal development for the children of the first years of life and creation for them of the special favourable terms of education and studies; 2) necessity of grant this category of children; 3) efficiency and expedience of method, results of introduction of which, is tested experimentally.

The problem of exposure and overcoming of rejections of vocal development for the children of the first years of life is not closed the results of the conducted research. To its subsequent perspective directions take development of methods of diagnostics of the state of domovlennevo and early vocal development of children of first-year of life with normal and broken psikhofizichnim development; creation of the complex systems of speech therapy work, directed on stimulation of vocal development of children of first-year of life; study of features of forming of vocal function for the children of early age with violations in activity of the analizatornikh systems, locomotorium, by rejections in intellectual development, by the complex defects of development; organization of co-operation of specialists of different industries (physicians, psychologists, defektologiv, teachers) with the purpose of creation of the individual programs of correction and development of broadcasting for the children of the first years of life; development and introduction of the programs and proper courses in relation to preparation of specialists.

Key words: *Concept of preschool education, language competence, speech correction by means of oral folk art, motor speech of children, organization of children with speech disorders.*

Актуальність проблеми – Сучасний етап розвитку окремих медичних галузей, корекційної педагогіки та спеціальної психології характеризується об'єднанням наукових пошуків у напрямі поглибленого вивчення загального, психічного і, зокрема, мовленнєвого розвитку дітей раннього віку для створення ефективних умов для їх всебічного розвитку з урахуванням індивідуальних, вікових та психофізіологічних особливостей, а також потенційних можливостей кожної дитини.

Перебуваючи в стані реформування, освітньо-виховна система України нагально потребує інноваційних впроваджень. Перші три роки життя вчені виділяють в особливий період – період раннього дитинства, що зумовлено істотними якісними та психофізіологічними особливостями. Сучасне суспільство вимагає соціально грамотного розв'язання проблем раннього дитинства.

Одним із найважливіших завдань педагогіки є розвиток мовлення, яке взаємопов'язане з формуванням усіх психічних процесів і водночас є основою цілеспрямованої пізнавальної діяльності особистості.

Розвиток мовлення – цілеспрямоване формування у дітей певних мовленнєвих навичок та вмінь (правильної звуковимови, доречного добору або поєднання слів та інших мовних і позамовних засобів, використання слів у певній граматичній формі тощо), які забезпечують функціонування процесу мовлення відповідно до мовних форм.

Навчання мови – процес формування на основі елементарних знань та уявлень про мову й мовлення мовної компетентності та розвиток чуття мови. Навчання мови передбачає засвоєння й усвідомлення дітьми норм, що склались історично у

фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці та адекватне застосування цих знань у мовленнєвій діяльності.

Концепція дошкільного виховання передбачає “оволодіння рідною мовою як найціннішим скарбом нації, плеканням любові до материнського слова як першого і могутнього наставника людини. Як найдієвішого вияву національної культури...”.

Вивчення усної народної творчості у ЗДО має неабияке освітнє, виховне та естетичне значення. Прилучення малят до творів народної поезії закладає надійні основи вищих моральних почуттів, гуманізму, милосердя, громадянськості. Відомо, що через рідну пісню, казку, гру дитина вбирає перлини національної культури.

Отож реформа освіти спрямована насамперед на “повернення” найменших у дитячі заклади, саме тому проблема виховання і навчання дітей раннього віку набуває особливої ваги на сучасному етапі.

У зв'язку з цим, вкрай важливо конструктивно переглянути засади корекції мовлення дітей засобами усної народної творчості.

Мета статті – довести ефективність впливу творів усної народної творчості на подолання порушень мовлення дітей раннього віку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- Проаналізувати історіографію розвитку мовлення дітей раннього віку в системі дошкільної освіти.
- Розробити зміст та завдання мовленнєвого розвитку дітей раннього віку.
- Обґрунтувати вплив творів усної народної творчості на мовленнєвий розвиток дітей 1-3 р.ж.
- Визначити й охарактеризувати специфіку організації корекційної роботи з дітьми раннього віку в сучасному ЗДО.

Мовлення дитини в ранньому віці є ситуативним: щоб зрозуміти думку дитини, недостатньо тільки мовленнєвого контексту, треба відтворити цілісну ситуацію. Ситуативне мовлення дитини раннього віку більше виражає емоційний стан, пов'язаний з ситуацією, ніж повідомляє інформацію. Потреба у спілкуванні – першопричина становлення мовлення, починаючи – з ранніх етапів. Для дитини раннього віку ця потреба є самодостатньою цінністю. Як бачимо в таблиці 1.

Таблиця 1.

Форми спілкування дитини з дорослим від народження до трьох років

Форма спілкування	Вік	Зміст потреби у спілкуванні	Мотив спілкування	Основні засоби реалізації
Ситуативно-особистісна (емоційна)	0-0,2	Потреба в доброзичливій увазі дорослого	Особистісний Дорослий як доброзичливий об'єкт пізнання і діяльності	Експресивно-мімічні локомоції
Ситуативно-ділова	0-0,6 2-3	Потреба в доброзичливій увазі та співробітництві	Діловий Дорослий як партнер, взірець для наслідування, експерт оцінки вмінь, організатор спільної діяльності	Експресивно-мімічні локомоції + предметні дії + мовлення(5%)
Позаситуативно-пізнавальна	3	Потреба в доброзичливій увазі, повазі, співробітництві	Пізнавальний Дорослий як джерело пізнання довкілля	Локомоції, експресивно-мімічні дії, предметні дії + мовлення(75% на кінець періоду)

З розвитком змінюється зміст та ускладнюється характер потреб дитини в спілкуванні, що зумовлює зміну мотивів: від особистісного до ділового та пізнавального. Істотно змінюються форми спілкування дитини з дорослим: ситуативно-особистісне спілкування замінюється ситуативно-діловим, яке близько трьох років перетворюється в позаситуативно-пізнавальне.

Емоційне спілкування є вираженням емоцій дитини та сприйняття нею емоційно забарвлених дій і мовлення дорослого. Воно є безпосереднім, оскільки обмін емоціями, стосунки дитини та дорослого нічим не опосередковані й постають у чистому вигляді .

Р. Левіною описані етапи розвитку мовної свідомості дитини. На першому етапі повністю відсутнє розуміння мови та диференціація звуків. Це до фонемна стадія розвитку мовлення.

На другому етапі з'являється розуміння більш далеких фонем, але відсутня диференціація близьких. Вимова неправильна, спотворена. Дитина чує звуки інакше, ніж дорослі. Діти не помічають неправильної вимови звуків.

На третьому етапі дитина чує звуки у відповідності з їх фонематичними ознаками. Впізнає неправильну вимову звуків, хоч сама ще багато звуків не вимовляє.

Вчені вважають, що не можна ігнорувати роль криків у розвитку мовленнєво рухового аналізатора. Крики, як перші голосові реакції, відіграють досить суттєву роль у підготовці мовленнєвого апарату до звуковимови. Вони сприяють і розвитку мовленнєвого дихання.

Послідовність розвитку голосових реакцій класифікована вченими у стадії(М. Кольцова) та періоди (М. Красногорський) .

Так, М. Кольцова називає перші голосові реакції дитини “моторним мовленням” і класифікує його розвиток за такими стадіями (див. табл. 2.)

Таблиця 2.

Стадії розвитку моторного мовлення дітей

Стадії	Вік дітей	Голосові реакції
1	1,5-3 міс.	Гулення:а-а-а...гу-у, бу-у, й т. ін.
2	3-4 міс.	Трелі: аль-ле-е...аг-и й т. ін.
3	3 – 9,5 міс.	Белькіт: повторення складів ба-ба-ба, да-да-да, й т.ін.
4	9 міс. – 1 рік	Перші слова: ма-ма, ба [?] -ба, гам-гам й т.ін.

М. Красногорський окреслив періоди розвитку мовлення дітей першого року життя.

Перший передмовний період:

- 1) підготовка дихальної системи до реалізації голосових реакцій; утворення недиференційованих голосових шумів; звуків (з 3 до 6 місяців);
- 2) гулення; утворення голосових недиференційованих гортанних, глоткових, ротових, губних шумів та окремих невизначених мовленнєвих звуків;
- 3) белькіт як первинна форма мовленнєвого потоку, який складається з недиференційованих голосових звуків, що викликані наслідуванням.

Другий період – утворення мовленнєвих звуків, їх диференціювання:

- 1) синтез складів(6-12 міс); опосередкування ними зовнішніх подразників;
- 2) синтез складових двочленних ланцюгів – 9-12 міс. та їх автоматизація; утворення перших слів 8-12 міс.

Розвиток розуміння мовлення, за Г. Люблінською, виявляється в тому, що дитина:

- а) починає правильно співвідносити слово, що чує, з предметом(дією, ознакою) незалежно від конкретних ситуацій;
- б) знайоме слово набуває узагальненого характеру.

Формування активного словника дітей на другому році життя відбувається нерівномірно, спостерігаються ритмічні коливання розвитку мовлення, він відбувається не прямо висхідною лінією, а зигзагоподібні(чи стрибкоподібно): за “періодом щедрого набуття нових слів йдуть періоди відносного затишшя і навіть збіднення”

Розвиток розуміння мовлення, за Г. Люблінською, виявляється в тому, що дитина:

- а) починає правильно співвідносити слово, що чує, з предметом(дією, ознакою) незалежно від конкретних ситуацій;
- б) знайоме слово набуває узагальненого характеру.

На кінець другого року життя вже можуть розмовляти з лялькою та іншими іграшками. Отже, на кінець другого року життя активне самостійне, мовлення дитини стає основним засобом спілкування.

На третьому році життя мовлення дітей розвивається швидкими темпами в таких напрямках: розуміння мовлення дорослих, оволодіння словником, удосконалення звуковимови, засвоєння ГПБМ, розвиток діалогічного мовлення.

Однак на третьому році життя швидкими темпами розвивається словник. Саме в цьому віці яскраво виражені індивідуальні відмінності в темпах зростання словника, різниця складає до 500 слів.

Так, Ю. Аркін наводить такі дані щодо зростання словника дітей на третьому році життя.

Таблиця 3.

Кількісний склад словника дітей

Загальна кількість слів		Кількість нових слів		Кількість нових слів що були набуті впродовж одного місяця	
С	Н	С	Н	С	Н
1137	800	728	513	65	43

Як відомо, *проблема розвитку і корекції мовлення дітей раннього віку* є комплексною, вона спирається на дані не тільки загальної та спеціальної дидактики, психології, медицини, лінгвістики та психолінгвістики.

Здійснений нами аналіз мовленнєвого розвитку дітей 3 року життя виявив, що сучасна дошкільна педагогіка ставить досить високі вимоги до якості мовлення малюків раннього віку. До кінця третього року життя дитина повинна навчитися слухати й розуміти розповіді, сюжетні тексти, казки, оповідання, вірші, відповідати на запитання за їх змістом; користуватися в активному мовленні усіма частинами мови та правильно вживати граматичні категорії, що їм властиві; засвоїти граматичну структуру складних речень; володіти правильною вимовою усіх звуків рідної мови (крім “ш” та “р”).

Отримані нами результати в процесі дослідження рівня мовленнєвого розвитку дітей раннього віку переконливо свідчать про те, що на фоні відносно достатнього розуміння мовлення в цих дітей спостерігається затримка у формуванні фонетико-фонематичної та лексико-граматичної сторін експресивного мовлення.

Розроблюючи методику корекційної роботи з дітьми третього року життя із затримкою мовленнєвого розвитку (далі ЗМР) ми враховували як загально-дидактичні принципи, у відповідності з якими проводиться виховання і навчання дітей в загальноосвітніх дошкільних навчальних закладах (В. Гербова, Г. Ляміна, О. Ушакова, К. Короткова), так і принципи корекційної роботи з формування мовленнєвої діяльності, а саме:

- 1) принцип максимальної особистісної спрямованості корекційного впливу, який дозволяє враховувати рівень мовленнєвого розвитку та мовні здібності, індивідуальні можливості кожної дитини;
- 2) принцип пріоритетної орієнтації на психічні функції, які нормально розвиваються в дітей;
- 3) комунікативна спрямованість корекційно-розвивального впливу;
- 4) комплексний підхід до корекції і розвитку мовлення (принцип взаємозв'язку роботи над різними сторонами мовлення);
- 5) принцип сенсорно-лінгвістичного розвитку (за Є. Тихеєвою), згідно з яким засвоєння нових слів має здійснюватися на основі чуттєвого досвіду за допомогою залучення різних аналізаторів (образ предмета – слово – поняття);
- 6) принцип взаємозв'язку процесу формування повноцінного мовленнєвого спілкування і поведінки дитини;
- 7) принцип поетапного розвитку мовлення;
- 8) створення максимальної мовленнєвої активності дітей на заняттях.

Під час формувального експерименту ми поставили перед собою наступні завдання:

1. Перевірити експериментальним шляхом можливості малюків третього року життя користуватися мовленням як засобом спілкування із застосуванням засвоєних мовних елементів (лексичних одиниць, категорій синтаксичних конструкцій тощо).
2. Розробити систему занять з корекції та розвитку мовлення в дітей третього року життя.
3. Експериментально показати ефективність застосування засобів і прийомів корекції та розвитку імпресивного та експресивного мовлення під час педагогічної роботи в групі дітей третього року життя з відхиленнями в мовленнєвому розвитку.

Організація логопедичної роботи з дітьми третього року життя з мовленнєвими порушеннями

Усі види діяльності, спрямовані на розвиток розуміння мовлення, відповідали певним лексичним темам. На кожному етапі корекційної роботи ми вирішували низку завдань:

Завданнями I етапу були:

1. Розвиток розуміння простих речень типу: суб'єкт – предикат, суб'єкт – предикат – об'єкт дії.
2. Формування мовленнєвої уваги, уміння вслухатися в мовлення, концентрувати увагу на сприйнятті мовлення, давати у відповідь на словесну інструкцію відповідну рухову або звукову реакцію.
3. Збагачення словника (іменникового, предикативного, прикметникового, прислівникового).
4. Розвиток уміння диференціювати слова “один”, “багато”, співвідносити їх з певною кількістю предметів.

5. Розвиток здатності розуміти граматичні форми мовлення: диференціювати іменники в однині та множині із закінченням и – і, іменники в однині зі зменшувально-пестливими суфіксами -ечк, -очк-; питання непрямих відмінків, питання “де?”, “куди?”, “звідки?”
6. Формування уміння розуміти прийменникові конструкції з прийменниками в (у), на, під, над.

Завдання II етапу:

1. Розвиток розуміння фрази типу: суб'єкт – предикат – об'єкт дії.
2. Подальший розвиток пасивного іменникового, прикметникового словника (впізнавати предмети за їх призначенням або описом).
3. Активне засвоєння предикативного словника, розуміння фраз, що містять дієслово в інфінітиві, дієслово в наказовому способі.
4. Формування уміння розуміти граматичні форми (іменників у множині із закінченням -а, іменники в однині та множині з суфіксами зі значенням зменшувальності та пестливості -чик, -ик-, -ок-; дієслів теперішнього часу в множині).
5. Розвиток здатності до розуміння прийменникових конструкцій з прийменниками на, в (у), під, над, за, з.
6. Формування уміння розуміти числівники: один, два, менше, більше.
7. Розвиток здатності розуміти доступні короткі віршики, казки, оповідання.

Завдання III етапу:

1. Формування уміння диференціювати слова, протилежні за значенням: день – ніч, візьми – поклади, попереду – позаду, маленький – великий.
2. Розвиток розуміння дієслів жіночого та чоловічого роду минулого часу: кинув – кинула, поклав – поклала.
3. Формування здатності до розуміння прислівників, що виражають просторові відношення: далеко-близько, високо-низько.
4. Подальший розвиток уміння розуміти прийменникові конструкції з прийменниками в (у), на, під, над, з, із, за, по.
5. Диференціація дієслів активного та зворотно-середнього стану: умив – умився.
6. Розвиток розуміння питань до сюжетних малюнків, сприйнятих на слух коротких казок, віршів, оповідань.

Відповідно до визначених завдань у роботі з розвитку імпресивного мовлення дітей із ЗМР ми виділили два розділи: 1. “Накопичення пасивного словникового запасу”. 2. “Розвиток розуміння граматичних категорій”.

Найбільш ефективним способом розвитку розуміння зверненого мовлення в дітей раннього віку є індивідуальний контакт а дитиною (Е. Короткова, М. Коніна, В. Петрова, Г. Ляміна). Своє мовлення ми спрямовували безпосередньо до певної дитини, звертаючись до неї на ім'я.

У процесі дослідження виявлено досить низький рівень сформованості мовленнєвих умінь та навичок у більшості обстежених дітей перших років життя. Одержані дані свідчать про необхідність створення спеціальної методики, спрямованої на раннє виявлення порушень формування мовленнєвої функції та організацію відповідного корекційно-розвивального навчання з урахуванням індивідуальних, вікових особливостей, стану мовленнєвої діяльності та потенційних можливостей дітей раннього віку.

Література

1. Гнатюк В. М. Вибрані статті про народну творчість. – К.: Наук. думка, 1966. – 246 с.

2. Колесса Ф. Українська усна словесність / Вступ. С.М.Мушинський. – К: Едмонтон, 1983. – С.151- 154.
3. Логопедия: методическое наследие / авт.-упоряд. Р. И. Лалаева; под ред. Л. С. Волковой. М.: Владос, 2003. 304 с.
4. Гвоздьов О.М. От первых слов до первого класса /О.М. Гвоздьов. М.: Ком Книга, 2005. 320 с.
5. Жукова Н.С., Балобанова В.П. Малыш учится говорить. От рождения до трех лет. – СПб.: Издательский Дом “Нева”, 2006. – 96 с.

References

1. Hnatiuk V. M. Vybrani statti pro narodnu tvorchist. – K.: Nauk. dumka, 1966. – 246 s.
2. Kolessa F. Ukrainiska usna slovesnist / Vstup. S.M.Mushynsky. – K: Edmonton, 1983. – S.151- 154.
3. Lohopedyia: metodycheskoe nasledye / avt.-uporiad. R. Y. Lalaeva; pod red. L. S. Volkvoi. M.: Vlados, 2003. 304 s.
4. HvozdoV O.M. Ot pervykh slov do pervoho klassa /O.M. HvozdoV. M.: Kom Knyha, 2005. 320 s.
5. Zhukova N.S., Balobanova V.P. Malysh uchytisia hovoryt. Ot rozhdenyia do trekh let. – SPb.: Yzdatelskyi Dom “Neva”, 2006. – 96 s.

Одержано статтю: 1.08.2018

Прийнято до друку: 15.08.2018

УДК: 373.2+37.036.5

DOI:10.15330/esu.13.179-186

Ірина Новоселецька,

аспірант, Київський університет
імені Бориса Грінченка
методист, Київська дитяча Академія мистецтв
(м. Київ, Україна)

Iryna Novoseletska

post-graduate student, Borys Grinchenko Kyiv
University
methodist, Kyiv Children’s Academy of Arts
(Kyiv, Ukraine)
dankira91@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

INFORMATIONAL SUPPORT OF ARTISTIC EDUCATION OF PRESCHOOL AGE CHILDREN

У статті висвітлюється проблема інформаційного забезпечення мистецької освіти дітей дошкільного віку. Проведено аналіз сучасних джерел та публікацій, в яких започатковано розв’язання обраної проблеми. Уточнено поняття “мистецька освіта”, умови її застосування в закладах освіти, вплив на розвиток творчої особистості. Обґрунтовано питання впливу мистецтва на формування гармонійної особистості. Розглянуто доцільність застосування творів мистецтва в процесі розвитку дітей. Окреслено вимоги до мистецтва пропонованого дітям 5-го року життя. Наведено приклади художніх творів для ознайомлення дошкільників з мистецтвом. Наведено перелік основних нормативно-правових документів, що регулюють діяльність системи освіти. Охарактеризовано експресіонізм, як один із модерністичних напрямів у знайомстві дітей дошкільного віку з мистецтвом.

Ключові слова: мистецтво, мистецька освіта, здібності, художньо-творчі здібності, творчий розвиток, діти 5-го року життя, початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади.

The article highlights the problem of information provision of art education for preschool children. The modern sources and publications, in which the solution of the chosen problem started, are analyzed. The concept of “artistic education”, the conditions of its application in